

เรื่องที่ 12

สรุปผลการดำเนินงานของรัฐในด้านราคาข้าว

- หลังจากที่รัฐบาลพยายามใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาระดับราคาสินค้าเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว เมื่อสิ้นสุดแผนการดำเนินงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สรุปผลการดำเนินงานไว้ดังต่อไปนี้

ผลการดำเนินงานตามมาตรการเสริมนโยบายข้าวปีเพาะปลูก 2527/28

1. งานรับซื้อข้าวเปลือก

เริ่มดำเนินงานเมื่อ 2 มกราคม 2528 โดยใช้เงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรและเงินสมทบจากธนาคารพาณิชย์ แหล่งละ 1,000 ล้านบาท รวมเป็นเงิน 2,000 ล้านบาท แล้วนำเงินจำนวนนี้ไปให้โรงสีในโครงการกूपในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8.25 เพื่อจ่ายเป็นมูลค่าครึ่งหนึ่งของข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาขาย แต่ต่อมาเมื่อได้พิจารณาถึงความจำเป็นในเรื่องภาระหนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่แล้ว จึงเปลี่ยนการจ่ายเงินล่วงหน้าค่าข้าวให้แก่เกษตรกรเพิ่มเป็นร้อยละ 80 ของมูลค่าข้าว โดยแบ่งเป็นเงินสมทบระหว่างเงินกองทุนฯ กับธนาคารฯ ในสัดส่วนร้อยละ 65 และร้อยละ 35 ตามลำดับ กับลดอัตราดอกเบี้ยที่จะคิดกับโรงสีเหลือร้อยละ 5.775 ทั้งนี้ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2528 เป็นต้นไป จนถึง 31 สิงหาคม 2528 เพื่อรับซื้อข้าวเปลือกนาปรังด้วย แต่พอถึง 1 เมษายน 2528 ก็มีการปรับส่วนผสมของเงินกองทุนฯ และเงินสมทบของธนาคารฯ ใหม่เป็นร้อยละ 50 และคิดดอกเบี้ยร้อยละ 8.25 ต่อปีเหมือนเดิม

2. ผลของการดำเนินงาน¹

ตั้งแต่ 2 มกราคม 2528 ถึง 31 สิงหาคม 2528 ได้มีเกษตรกรนำข้าวเปลือกมาขาย

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, “เรื่องนำรู้ทางการเกษตร” ข้าวเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ฉบับที่ 347 พ.ศ. 2528

รวมทั้งสิ้น 66,533.04 ตัน คิดเป็นเงินจ่ายล่วงหน้าค่าข้าวเปลือกกรรม 154,356,660.52 บาท (ดูตารางที่ 1) ในเวลาต่อมา ได้มีการคืนเงินจากโรงสีให้แก่กองทุนฯ เป็นเงินทั้งสิ้น 78,029,711.91 บาท หรือประมาณร้อยละ 85.30 ของเงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรที่ยืมไปทั้งหมด ทั้งนี้ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึง 20 พฤศจิกายน 2528

3. ปัญหาที่พบและการแก้ไข

นอกจากปัญหาที่เกษตรกรต้องการได้เงินค่าข้าวมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งก็ได้แก้ไขไปแล้ว เหตุผลสำคัญอีกข้อหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรนำข้าวมาขายให้แก่โครงการมาตรการเสริมฯ น้อยได้แก่ การที่เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถขายข้าวหน้าลานต่อพ่อค้าท้องถิ่นได้ในระดับใกล้เคียงกันกับราคาตามมาตรการเสริมฯ ซึ่งก็เป็นวัตถุประสงค์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมิใช่ปัญหา และถือว่าการดำเนินงานตามมาตรการเสริมฯ บรรลุผลในด้านรักษาระดับราคาข้าวเปลือกมิให้ตกต่ำลง

ตารางที่ 1 แสดงธนาคารที่เข้าร่วมโครงการ

ชื่อธนาคาร	เงินที่ใช้จ่ายเป็นค่าข้าวเปลือกล่วงหน้า (บาท)		
	จากกองทุน	ของธนาคาร	รวม
1. กสิกรไทย จำกัด	39,277,319.75	25,333,384.85	64,610,704.60
2. กรุงเทพ จำกัด	33,612,439.83	24,216,649.29	57,829,087.12
3. กรุงไทย จำกัด	11,013,295.89	7,353,834.23	18,367,130.12
4. ทหารไทย จำกัด	4,674,441.20	3,892,318.24	8,566,759.44
5. กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด	1,404,554.82	1,202,334.37	2,606,889.19
6. สหธนาคาร จำกัด	1,327,993.20	789,153.05	2,117,146.25
7. กรุงศรีอยุธยา จำกัด	150,529	81,054.08	231,583.08
8. ไทยพาณิชย์ จำกัด	17,784.47	9,576.25	27,360.72
9. เอเชีย จำกัด	—	—	—
10. ไทยทูน จำกัด	—	—	—
รวมทั้งสิ้น	91,478,358.16	62,878,302.36	154,356,660.52

ในเวลาต่อมา ข้าวเปลือกเริ่มมีแนวโน้มของราคาลดลงตามราคาข้าวสาร ก็เนื่องมาจากสาเหตุที่โรงสีเข้าร่วมโครงการไม่สามารถระบายข้าวสารได้ในราคาที่คุ้มกับค่าใช้จ่ายจากการรับซื้อข้าวเปลือกในโครงการ จึงจำเป็นต้องชะลอการรับซื้อข้าวเปลือกในระยะหลัง ซึ่งก็ได้มีการแก้ไขปัญหาโดยหาทางให้โรงสีในโครงการสามารถระบายข้าวสารได้ หรืออาจยืดเวลาการชำระหนี้ออกไป

ผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนนโยบายยกระดับราคาข้าวเปลือกปีเพาะปลูก 2528/29 (เพียง 15 เมษายน 2529)

ในการรักษาระดับราคาข้าวเปลือกปีเพาะปลูก 2528/29 มีโครงการต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุน 4 โครงการ คือ¹

1. โครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร
2. โครงการมาตรการเสริมนโยบายข้าวปี พ.ศ. 2528 – พ.ศ. 2529
3. โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์
4. โครงการพิเศษขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเพื่อช่วยให้เกษตรกรชาวนาขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น

จะวิเคราะห์ผลงานของแต่ละโครงการดังนี้

โครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับอนุมัติเงินยืมจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร จำนวน 117.3 ล้านบาท ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี เพื่อจัดสรรให้กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดต่าง ๆ นำไปใช้จ่ายในการรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรสมาชิก โดยจ่ายเงินค่าข้าวเปลือกให้ก่อนในอัตราร้อยละ 80 ของราคามาตรฐาน และจะจ่ายส่วนที่เหลือให้หลังจากสามารถขายข้าวเปลือกที่รวบรวมไว้ได้

ในการดำเนินงานของโครงการนี้ ปรากฏว่าเมื่อเริ่มโครงการมีกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประมาณ 24 จังหวัด วงเงินที่จะใช้ประมาณ 122.61 ล้านบาท คาดว่าจะรวบรวมข้าวเปลือกได้ประมาณ 58,300 เมตริกตัน แต่เมื่อถึง 15 เมษายน 2529 ดำเนินงานไปได้ 8 จังหวัด วงเงินที่ขอใช้ 23.28 ล้านบาท และกำลังดำเนินการอยู่อีก 7 จังหวัด วงเงิน 14.3 ล้านบาท

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ข้าวเศรษฐกิจการเกษตร. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ฉบับที่ 352 พ.ศ. 2529.)

โครงการมาตรการเสริมนโยบายข้าวปี พ.ศ. 2528 — พ.ศ. 2529

ผลของการดำเนินงานตามโครงการนี้ คือ

1. จัดทำทะเบียนเกษตรกรเพื่อความสะดวกในการนำข้าวเปลือกมาขายให้แก่โรงสีในโครงการ

2. ธนาคารที่เข้าร่วมในโครงการมี 7 ธนาคาร คือ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารสหธนาคาร ธนาคารกรุงไทย และธนาคารศรีนคร โดย 6 ธนาคารแรกดำเนินการแล้วด้วยเงินจากกองทุนฯ ร้อยละ 40 กับเงินธนาคาร ร้อยละ 60 ส่วนธนาคารศรีนครยังไม่มีโรงสีลูกค้า จึงยังไม่ได้ดำเนินงาน

3. โรงสีในโครงการ จาก 6 ธนาคารแรกที่ดำเนินการ และมีรายชื่อโรงสีที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 398 โรงใน 50 จังหวัด และยังมีโรงสีที่แจ้งความจำนงเข้าร่วมโครงการไปยังจังหวัดอีก 181 โรงใน 37 จังหวัด แต่มีโรงสีที่เข้าร่วมโครงการโดยการรับรองของธนาคารเพียง 46 โรงใน 20 จังหวัด และทำการรับซื้อข้าวเปลือกตามโครงการไปแล้วรวม 8 โรงใน 8 จังหวัด

4. ผลการรับซื้อข้าวเปลือก นับจนถึง 15 เมษายน 2529 โรงสีได้รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรไปแล้วรวม 3,895 เมตริกตัน คิดเป็นเงินจ่ายล่วงหน้าค่าข้าวเปลือกร้อยละ 90 ของมูลค่าตามราคามาตรฐานรวม 10,390,858.58 บาท

โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้รับอนุมัติเงินยืมจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรจำนวน 500 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี ชำระคืนภายใน 12 เดือน แต่ในช่วงหลังตั้งแต่เดือนมีนาคม 2528 ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดสรรให้สหกรณ์การเกษตร ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ไปใช้ในการรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกสหกรณ์ในราคามาตรฐาน รวมแล้วรับซื้อข้าวได้ 166,274,770 เมตริกตัน เป็นเงินประมาณ 468,373,195 บาท

โครงการพิเศษขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ซึ่งได้รับอนุมัติให้ยืมเงินจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร โดยไม่เสียดอกเบี้ย จำนวน 750 ล้านบาท ไปทำการรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรทั่วไปในราคาสูงกว่าราคาตลาดท้องถิ่นประมาณร้อยละ 10 นั้น ได้ดำเนินงานต่าง ๆ ดังนี้

1. เปิดหน่วยรับซื้อข้าวเปลือกในจังหวัดต่าง ๆ รวม 28 จังหวัด แต่ทำการรับซื้อไปแล้ว 26 จังหวัด จำนวนข้าวเปลือก 87,686.544 เมตริกตัน เป็นเงินทั้งสิ้น 225,867,630.62 บาท

2. ติดต่อโรงสีท้องถิ่นเพื่อฝากข้าวเปลือกที่รับซื้อไว้ มีโรงสีที่แสดงความจำนงขึ้นทะเบียนเพื่อรับฝากข้าวเปลือกตามโครงการจำนวน 184 โรง แต่ที่ลงนามและวางหนังสือค้ำประกันจากธนาคารแล้วเพียง 95 โรง และเป็นวงเงินค้ำประกันรวมทั้งสิ้น 349.28 ล้านบาท

3. นอกจากนี้แล้วยังรับชำระหนี้ค่าปุ๋ยด้วยข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยคิดราคาให้ตามมาตรฐานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นจำนวนข้าวเปลือก 9,536.841 เมตริกตัน และรับซื้อข้าวเปลือกด้วยเงินสดอีก 7,788.046 เมตริกตัน จากเกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาชำระค่าปุ๋ย รวมเป็นจำนวนข้าวเปลือกที่รับซื้อด้วยเงินทุนขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเอง 17,324.887 เมตริกตัน เป็นเงิน 47,892,928.50 บาท

สรุปแล้วโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนนโยบายยกระดับราคาข้าวเปลือก คงดำเนินไปด้วยดี และจะดำเนินงานต่อไปจนถึง 31 พฤษภาคม 2529 หรืออาจยืดหยุ่นตามความจำเป็น

ตารางที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานยกระดับราคาข้าวเปลือกในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรฯ ปี พ.ศ. 2528 – พ.ศ. 2529 (ถึง 15 เมษายน 2529)

โครงการ	ปริมาณรับซื้อ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
1. เชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ปี พ.ศ. 2528 – พ.ศ. 2529	166,274.77	468,373,195
2. มาตรการเสริมนโยบายข้าวปี พ.ศ. 2528 – พ.ศ. 2529	3,895	10,390,858
3. โครงการรับซื้อข้าวเปลือก พ.ศ. 2529 และโครงการรับซื้อข้าวเปลือกและชำระหนี้ค่าปุ๋ยด้วยข้าวเปลือก พ.ศ. 2529	105,011.43	273,760,559